

Ədəbiyyat:

1. Abbasov A. B. Sahibkarlıq fəaliyyəti: növləri, təşəkkülü və inkişaf problemləri. Bakı, 1998.
2. Əlirzayev Ə. Q. Azərbaycanca sahibkarlığın inkişaf problemləri və həlli yolları: nəzəriyyə və təcrübə. Bakı, 2000.
3. “Sahibkarlığın inkişafının əsas prioritetləri və qiymətləndirmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinin aktual məsələləri” mövzusunda II beynəlxalq konqress materialları. Bakı, 2003.
4. Уткин Э.А. Этика бизнеса: Учеб. для вузов. М., Теис, 2003.
5. Ефремов В.С. Стратегическое планирование в бизнес-системах. Москва. 2001.

AZƏRBAYCANDA COVID-19 PANDEMİYASI DÖVRÜNDƏ REGIONLARDA İNSAN POTENSİALINDAN İSTİFADƏNİN SOSIAL- İQTİSADI PROBLEMLƏRİ

*Süleymanova Təranə Əhməd qızı
Mingəçevir Dövlət Universiteti, Azərbaycan*

2019 – cu ildən dünyanı öz cənginə alan Covid-19 pandemiyası iqtisadiyyatın bütün sahələrində öz təsirini hələ də göstərməkdədir. Pandemiya dövründə Azərbaycan iqtisadiyyatında kifayət qədər problemlər üzə çıxdı. Bu təsirlərin aradan qaldırılması və sosial müdafiənin təmin olunması dövlət siyasətinin prioritet istiqaməti hesab edilmişdir.

Azərbaycanda COVID-19 pandemiyası özünü göstərməmiş Azərbaycan ilkin tədbirlərini görməyə başladı. Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargah yaradıldı və Qərargah üzvləri tərəfindən hər gün mətbuat vasitəsi ilə ictimaiyyət məlumatlandırıldı. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2020-ci il 19 mart tarixli Fərmanı ilə “Koronavirusla Mübarizəyə Dəstək Fondu” yaradıldı. Fondun yaradılmasında məqsəd Azərbaycan Respublikasında koronavirus pandemiyası ilə mübarizə aparmaq istiqamətində yayılmanın qarşısını almaq və həyata keçirilən tədbirlərə maliyyə dəstəyi göstərmək idi. Əhalinin sağlamlığının qorunması, dünya standartlarına uyğun tibbi yardımla təmin olunması Respublikamızda həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasətin prioritetlərindəndir. Dünyada yayılan yeni növ koronavirus infeksiyasının coğrafiyasının genişlənməsi ölkəmizdə də bu xəstəliyə yoluxma hallarının qarşısının alınması məqsədilə müvafiq preventiv və profilaktik tədbirlərin gücləndirilməsini zəruri edirdi. Bu məqsədlə, əhalinin müxtəlif təbəqələrinin, o cümlədən sahibkarlıq subyektlərinin bu növ tədbirlərə dəstək verməsi, sosial həmrəylik nümayiş etdirməsi görülən işlərin səmərəliliyinə bilavasitə təsir edən xüsusi əhəmiyyətli məsələlərdən olmaqla, korporativ sosial məsuliyyəti, dövlət – vətəndaş birliyini əks etdirən əsas faktorların bariz göstəricisidir.

Qərargahın göstərişlərinə əsasən qabaqlayıcı tədbirlər görüldü: məsafə saxlamaq, əyani təmaslardan qaçmaq, sosial müdafiə, sanitar-gigiyena qaydalarına ciddi əməl etmək.

Respublikamızda insanların müvəqqəti və ya daimi yaşayış yerlərində, mənzillərində qalmalarına, onların hərəkətlərinə nəzarət etmək üçün ciddi qaydalar tətbiq edildi. Pandemiya dövründə tədris müəssisələri distant təhsilə bağlandı, həkimlər isə əksinə daha çox yükləndilər.

Bütün dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da pandemiya rəqəmsal sferanı, elektron alış-veriş sahəsini, onlayn ticarət sferasını xeyli stimullaşdırıb. Pandemiya dövründə onlayn sifarişlər, onlayn alış-veriş geniş vüsət aldı. Vətəndaşlar cargo (çatdırma) şirkətlər vasitəsilə onlayn sifarişlər edir və ölkə xaricindən müxtəlif məhsul alırlar. Belə şirkətlərin sayı bir il ərzində 60-70-ə yüksəlib, halbuki, pandemiyadan əvvəl yalnız bir neçə belə şirkət var idi. Azərbaycanda onlayn ticarət inkişaf etməkdədir, şirkətlərin sayı artır, onların arasında rəqabət gedir. Qonşu ölkələrdə nəğdsiz ödənişlərin çəkisi 50 faizdən çoxdur. Azərbaycanda bu göstərici təxminən pandemiyadan əvvəl 10 faiz təşkil edirdisə, hazırda 20 faiz civarındadır.

Pandemiya səbəbilə ciddi zərərə düşən turizm və xidmət sahələri də olub. Koronavirus bitdikdən sonra ölkədə turizmin inkişafına artıq yeni prizmadan baxılmalıdır. Ölkəyə xaricdən infeksiya gəlmə təhlükəsinin qarşısı alınmalı və bununla yanaşı turizm də inkişaf etdirilməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2020-ci il 19 mart tarixli 1950 nömrəli “Koronavirus (COVID-19) pandemiyasının və bundan irəli gələrək dünya neft və səhm bazarlarında baş verən kəskin dalğalanmaların Azərbaycan iqtisadiyyatına, makroiqtisadi sabitliyə, ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında” Sərəncamına əsasən 4 aprel 2020-ci il tarixində Tədbirlər Planı təsdiq edildi. Tədbirlər Planında üç əsas istiqamət üzrə olan “İqtisadi artıma və sahibkarlığa dəstək”, “Məşğulluq və sosial rifaha dəstək” və “Makroiqtisadi və maliyyə sabitliyinin təmin edilməsinə dəstək” proqramları nəzərdə tutulub. Pandemiya dövründə dəstək paketlərinin içərisində sosial proqramlar xüsusi yer tutur.

Pandemiya zamanı zərər çəkən sahibkarlara maliyyə dəstəyi göstərilmişdir. Əmək müqaviləsi əsasında çalışan maddəli işçilərin əmək haqqısının müəyyən hissəsi ödənilmişdir. Xüsusi karantin rejimində sosial müdafiənin təmin edilməsi istiqamətində görülən tədbirlərdən biri də pandemiya nəticəsində işsiz qalanlara və qeyri-formal işləyənlərə yaşayış minimumu olan 190 manat məbləğində birdəfəlik müavinətlərin verilməsi oldu. Həssas əhali qrupuna aid edilən tələbələrin təhsil haqqı xərclərinin ödənilməsinə xüsusi vəsaitlər ayrılmalı oldu. Sosial sahədə davamlı inkişafı təmin etmək məqsədilə sosial islahatların aparılması, rəsmi məşğulluq səviyyəsinin artırılması, əhali gəlirlərinin artırılması istiqamətində tədbirlər dövlət tərəfindən qorunub saxlanılacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Koronavirus (COVID-19) pandemiyasının və bundan irəli gələrək dünya enerji və səhm bazarlarında baş verən kəskin dalğalanmaların Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatına, makroiqtisadi sabitliyə, ölkədə məşğulluq məsələlərinə və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. **URL:** <https://president.az/articles/36228>.

2. XƏBƏRLƏR. URL: <https://www.sosial.gov.az/>.